

Notat om praksisændringer vedr. syn og skøn, faglige dommere og berømmelse

1. Indledning

Voldgiftsnævnet har gennem de seneste år gennemført en række tiltag for at sikre den størst mulige gennemsigtighed i nævnets arbejde og udvikle og forbedre opgavevaretagelsen generelt. Dette arbejde pågår fortsat.

I forhold til syn og skøn vil nævnet i løbet af 2017 skulle drøfte et kommende udkast til regelændringer fra sekretariatet, idet de seneste ændringer af retsplejeloven og erfaringerne herfra skal inddrages.

Forud for arbejdet med regelændringerne foretages en justering af dele af den nuværende sagsbehandlingsproces i sager om syn og skøn - både for at sikre en større fremdrift i sagerne og for at skabe en efterspurgt øget indflydelse på, hvem der udpeges som skønsmand.

Voldgiftsnævnet har også ved flere møder drøftet muligheden for at åbne op for, at der skabes en øget indflydelse for parterne i forhold til valget af dommere i voldgiftssager. Voldgiftsnævnet finder, at dette i et vist omfang vil kunne ske i forhold til de faglige dommere, mens der er tilbageholdenhed i forhold til de juridiske voldgiftsdommere.

Også i forhold til dette emne vil nævnet skulle drøfte et kommende udkast til regelændringer om voldgiftsbehandling fra sekretariatet.

Ovennævnte emner er drøftet både på nævnsmøder og på dommermøder, herunder også en række mulige tiltag, der vil kunne nedbringe berømmelsestiden i voldgiftssager. De har også været drøftet på et møde i kontaktudvalget mellem Danske Advokater og Voldgiftsnævnet.

Dette notat gennemgår de kommende praksisændringer på de tre nævnte områder. Hvis der måtte gennemføres tiltag, der er i modstrid med gældende regler og dermed ikke alene indebærer en praksisændring, ville det fordrer parternes samtykke.

2. Syn og skøn

Der kan uden regelændringer gennemføres ændringer af en række interne procedurer fra tidspunktet for modtagelse af en begæring om syn og skøn til sagens afslutning ved skønsmandens erklæring, både i forhold til fremgangsmåden for at finde den rette skønsmand og i forhold til håndtering af spørgsmål og indsigelser samt tilsvarende vedr. supplerende spørgsmål.

Gennemførelse af hastende syn og skøn sker som udgangspunkt som hidtil, dog med inddragelse af processerne nedenfor, hvis det kan ske uden at forsinke sagen.

2.1. Skønsmandens profil og kompetencer

Der vil blive arbejdet med en proces, hvor nævnet generelt opfordrer til, at der allerede ved begæringen om syn og skøn gives oplysninger om ønsket profil og/eller kompetencer for skønsmanden eller skønsmændene. Opfordringen kan både ske på nævnets hjemmeside og i nævnets emails.

Hvis ønsket om profil og/eller kompetencer ikke er fremsat ved begæringen om syn og skøn, skal skønsrekvirenten hurtigst muligt, anmodes om at oplyse dette.

Skønsindstævnte høres i startbrevet over begæringen og anmodes om bemærkninger til skønsmandens profil og/eller kompetencer, om en eller flere skønmænd, samt om evt. egne ønsker til profil og/eller kompetencer for skønsmanden. Der gives som udgangspunkt en frist på 1 uge, således at sekretariatet kan have fuldført arbejdet med at finde skønsmanden inden modtagelse af evt. bemærkninger til temaet. Hvis der ikke er bemærkninger, kan det således sendes straks efter fristens udløb til skønsmanden.

Inden for 1 uge efter modtagelse af skønsindstævntes bemærkninger til profil skal sekretariatet finde en skønsmand, som skal have tilkendegivet 1) at besidde kvalifikationerne, 2) være habil, 3) at have tid til opgaven 3) og ville kunne levere erklæringen inden for en rimelig frist. Som udgangspunkt bør erklæring kunne foreligge hurtigt og senest inden for 3 måneder fra modtagelse af temaet, medmindre det er en omfattende eller i øvrigt vanskelig sag.

Skønsmanden kan straks få skønstemaet tilsendt af sekretariatet for at kunne vurdere, om han har kompetencerne, dvs. selvom spørgsmålene ikke er endeligt afklarede. Dette kunne på sigt fremgå af nævnets regler om syn og skøn.

Sekretariatet sender skønsmandens titel, navn og adresse i forslag til parterne sammen med et CV, idet der anmodes om evt. bemærkninger til habilitet eller kvalifikationer inden for 8 dage. Der sker således ikke udmeldelse med det samme. Hvis der ikke er indsigelser mod skønsmanden, udmeldes denne.

Denne proces betyder, at processen vedr. skønsmanden varer ca. 3 uger og afvikles sideløbende med, at parterne forholder sig til bemærkninger til skønstemaet og behovet for evt. egne supplerende spørgsmål, jf. punkt 2.2. Derved tabes der som udgangspunkt ikke tid ved, at skønsmanden ikke - som i dag - udmeldes straks.

Processen betyder, at parterne i højere grad inddrages ved udpegningen af skønsmanden. Det forventes, at parterne i langt de fleste tilfælde vil acceptere nævnets forslag.

Uagtet at en ensartet proces er at foretrække, kan den nuværende ordning fortsætte i særlige hastende tilfælde og i sager med et kort tema og åbenbar skønsmandskompetence, således at det i den første høring anføres, hvilken skønsmand, der stilles i forslag, ligesom det anføres, at temaet sendes til skønsmanden medmindre, der er bemærkninger inden for en frist på normalt 2 uger afhængig af temaets karakter.

2.2. Bemærkninger til skønstema og evt. egne spørgsmål

Ved startbrevet anmodes skønsindstævnte også om bemærkninger til det fremsendte skønstema. Skønsindstævnte anmodes også om en foreløbig tilkendegivelse af, om der kan forventes egne spørgsmål, eller om at disse fremsendes. Der gives som udgangspunkt 2 ugers frist til bemærkninger og/eller til egne spørgsmål. Hvis der er behov for mere tid til at kommentere eller formulere spørgsmål, kan dette gives i yderligere 1-2 uger eller mere i komplicerede sager, store sager, sager for udenlandske parter eller under andre konkrete omstændigheder.

De bemærkninger, der måtte komme fra skønsindstævnte til skønstemaet, sendes i høring alene én gang hos rekvirenten, hvilket kommunikeres i høringsmailen fra nævnet. Der gives en frist på 1 uge.

Skønsindstævntes egne spørgsmål, der frit kan stilles, sendes i høring hos skønsrekvirenten med en frist på 2 uger som udgangspunkt. Skønsindstævnte gives en frist på 1 uge til bemærkninger hertil, således at høringsprocessen er parallel for spørgsmål både fra rekvirenten og fra skønsindstævnte.

Hvis der ikke i denne ene høringsrunde opnås enighed om hver parts spørgsmål, tages der stilling til spørgsmålenes berettigelse som udgangspunkt efter samme principper som i retsplejelovens § 197, stk. 2. Ved syn og skøn i C-sager tager voldgiftsretten stilling, og ved syn og skøn i A-sager tager sekretariatet stilling på nævnets vegne, medmindre parterne er enige om, at sagen forelægges en juridisk dommer. Sekretariatet sikrer, at den juridiske dommer vil kunne svare inden for rimelig tid og som udgangspunkt i løbet af 1 uge.

Denne proces bør på sigt fremgå af nævnets regler om syn og skøn.

På grund af anvendelse af mails må det forudses, at der ofte svares direkte på modpartens bemærkninger, da alle er på alle mails cc, dvs. også selvom de ikke er sendt i høring af nævnet. Det betyder, at ønsket om alene én høringsrunde pr. parts spørgsmål kan blive vanskelig at håndtere i praksis.

Inden nævnet har vedtaget klare regler herom og med henvisning hertil kan afvise yderligere udveksling af bemærkninger, bør nævnet tillade en yderligere høringsrunde, idet det i denne anføres, at der herefter ikke tillades yderligere bemærkninger, og at sådanne ikke vil indgå i beslutningsgrundlaget. Hvis parterne afskæres for hurtigt, vil der nemlig formentlig ske det, at parten i stedet udarbejder egne spørgsmål og sætter sine bemærkninger ind i dem, således at modparten på den måde høres over dem, og skønsmanden ser dem.

Hvis parterne derimod tilkendegiver, at man tager en intern dialog mellem parterne om formuleringerne, kan nævnet efter anmodning udsætte sagen herpå i 1 uge og maksimalt 2 uger, medmindre det er en meget omfattende sag, hvor mere tid tillades.

2.3. Estimer over udgifter og erklæring

Skønsmanden modtager som hidtil endeligt tema til besvarelse fra nævnet, når den under punkt 2.2. nævnte proces er afsluttet. Samtidig anmodes skønsmanden om i løbet af normalt 1 uge skriftligt at give sit estimat over dels honorar og eventuelle andre forventede udgifter, dels forventet tidspunkt for besvarelse af temaet (skønserklæring).

Skønsmanden skal først give endeligt skriftligt estimat over honorar og evt. udgifter, når det endelige tema foreligger. Skønsmanden skal fortsat erindres om sin forpligtelse til at underrette nævnet, hvis afvigelser fra estimat med henblik på evt. opkrævning af yderligere depot.

Skønsmanden skal som nævnt samtidig skriftligt meddele, hvornår han forventer at afgive skønserklæring. Såfremt der senere sker ændringer i forhold til den meddelte forventning, skal skønsmanden snarest muligt oplyse dette til nævnet med angivelse af den ændrede forventning samt årsagen dertil.

Trods en igangværende proces vedr. supplerende spørgsmål fra modpart kan skønsmanden gå i gang med besvarelse af de oprindelige spørgsmål. Dette gælder dog ikke, hvis parterne måtte have aftalt andet, herunder en såkaldt ”pakkeløsning” med en samlet fremsendelse og besvarelse.

Når skønsmandens erklæring foreligger, må der i syn og skøn i voldgiftssager (C-sager) ikke gå mere end 4 uger, før supplerende spørgsmål kommer ind, idet voldgiftsretten herefter kan afskære yderligere syn og skøn. I sager om syn og skøn (A-sager) er der ingen tidsfrister i forhold til indgivelse af supplerende spørgsmål. Der skal informeres herom i sagerne. På sigt bør dette medtages i reglerne.

Der er i 2015 ændret i nævnets praksis og skabeloner for at sikre en indskærpelse af skønsmandens forpligtigelser i forhold til forventet tidsforbrug og økonomistyring, herunder at der alene kan påregnes betaling ved fuldført arbejde. Der vil i den beskrevne proces blive holdt fast i dette, ligesom det gøres mere klart hvor muligt. Dette bør også gøres klart, at en udmeldt skønsmand kan fratages opgaven, hvis et honorarkrav ikke anses for rimeligt.

3. Faglige dommere

Efter de eksisterende retningslinjer skal den juridiske dommer udpeges 1-2 uger efter klageskriftets modtagelse, hvis rettens størrelse (1, 3 eller 5 dommere) er afklaret.

Derimod kan udmeldelse af de faglige dommere efter retningslinjerne afvente modtagelse af svarskrift for derved at opnå en større viden om den rette profil. Dette kan implementeres som en mere fast procedure, således at det afventes i alle sager.

Ved nævnets stillingtagen til faglige dommere følges samme principper som ovenfor vedr. skønsmand.

Nævnet kan således generelt opfordre til, at der allerede ved klageskriftet gives oplysninger om ønsker til profil og/eller kompetencer for de faglige dommere. Dette kan ske både på hjemmesiden og i nævnets emails.

Hvis dette ikke er oplyst ved klageskriftet, skal både klager og indklagede i nævnets startbrev, hvor depot opkræves, anmodes om at oplyse ønsker til profil og/eller kompetence inden for samme frist som svarskriftet, dvs. 4 uger. Hvis fristen for svarskrift måtte være længere (i store sager), vil tilsvarende frist gælde oplysninger om profil og/eller kompetencer.

Hvis det er oplyst i klageskriftet, skal der ske høring hos indklagede vedr. ønsket til profil og/eller kvalifikationer inden for samme frist som svarskriftet.

Først efter modtagelse af svarskrift stilles de faglige dommere (altid kun 2) i forslag med anmodning om bemærkninger, herunder til habilitet, inden for en frist på 2 uger.

Hvis der ikke er indsigelse mod forslagene, udmeldes de faglige dommere inden for 1-2 uger herefter. Det skal samtidig for at sikre en forventningsafstemning i forhold til honorering gøres klar, at den sagkyndige som udgangspunkt ikke skal påregne betaling, hvis arbejde i sagen påbegyndes tidligere end 14 dage før hovedforhandlingen, medmindre dette er konkret begrundet. Arbejde der udføres i løbet af sagen og inden hovedforhandlingen efter initiativ fra voldgiftsrettens formand honoreres efter tidsforbrug.

Hvis der er indsigelser mod en faglig dommer, sendes disse til den pågældende og evt. senere til voldgiftsretten til vurdering af berettigelsen. Der kan ske en forudgående rådføring med sekretariatet om berettigelsen. Hvis indsigelsen tages til følge, finder nævnet en anden/andre med samme proces som beskrevet ovenfor. Det betyder, at de faglige dommere i almindelighed vil være udmeldt ca. 2 måneder efter sagen modtagelse.

Ved eventuel efterfølgende adcitation eller kumulation, fortsætter den allerede udmeldte voldgiftsret uden forelæggelse for den senere tilkomne part.

Også denne proces bør på sigt fremgå af nævnets regler om voldgiftsbehandling.

4. Berømmelse af hovedforhandling

Det faste arbejde ved domstolene giver i visse tilfælde de juridiske dommere mindre fleksibilitet end andre voldgiftsdommere, især ved tidskrævende sager. Dette må ikke hindre, at der berammes den nødvendige tid til den mundtlige forhandling, og bør ikke medføre, at den mundtlige forhandling forsinkes.

Der arbejdes efter aftale med dommerkollegiet allerede nu med en ordning, hvor den enkelte dommer tager stilling til, om han/hun vil udtræde af voldgiftsretten af hensyn til sagens fremme, hvis det er dennes kalender/forhold, der forsinkes en berømmelse. Dette praktiseres tillige vedr. de faglige dommere. Det bør dog ikke ske i sager, hvor der er sket delprocedure, eller hvor det på grund af anden indsigt i sagen er u hensigtsmæssigt, at den pågældende udtræder.

Berømmelsen starter som udgangspunkt ved tidspunktet for fastsættelse af frist for afgivelse af duplik. Berømmelsen skal ligge i rimelig tilknytning til den forventede afslutning for sagsforberedelsen, og som udgangspunkt efter afslutning af syn og skøn.

I sager over 1 mio. kr. eller mindre sager, hvor formanden har anmodet om det, bør der på et telefonmøde mellem voldgiftsrettens formand og sagens parter tages stilling til tidspunktet for hovedforhandlingen. De faglige dommere forespørges efterfølgende om datoen. Hvis også de faglige dommere medtages til telefonmødet, vanskelliggøres datosætningen af selve telefonmødet.

I mindre sager, dvs. under 1 mio. kr., har sekretariatet initiativet og afklarer forløbet med voldgiftsrettens formand. Sekretariatet gennemfører selv evt. telefonmøder om, hvornår sagen vurderes moden til berømmelse, dvs. inden for en bestemt periode, og evt. datoforslag fra parterne modtages. Der kan med fordel være en forudgående inddragelse af formanden om dennes datomuligheder, således at berømmelse om muligt kan ske på telefonmødet.

I forhold til selve datosætningen giver nævnet korte svarfrister for tilbagemeldinger på datoforslag og sikrer opfølgning både ved svar og manglende svar. Ved problemer med berømmelsen kan processen vendes om, således at parterne spørges til, hvilke dage de kan og dermed ikke gennem afkrydsningsskemaet, hvor formandens datoer fremgår. Afkrydsningsskemaet kan også sendes til hver part, hver for sig, så de ikke kan se de indmeldte datoer.

Ved problemer med flere dages berømmelse kan der om nødvendigt og om hensigtsmæssigt ske berømmelse med en eller enkelte dages mellemrum.

Gennem særskilt forslag til ændring af statuten, der har været drøftet foreløbigt på nævnsmøder i 2016, arbejdes med præciseringer og yderligere muligheder for at kunne håndtere meget store sager med mange mødedage og ønsker om særlige profiler i forhold til de juridiske dommere, selvom det klare udgangspunkt er anvendelse af dommerkollegiets medlemmer.